

ĐỂ PHÒNG, CHỐNG RỬA TIỀN HIỆU QUẢ, CẦN CÓ QUY CHẾ VỀ QUẢN LÝ VÀ SỬ DỤNG TIỀN MẶT

Văn Tạo

Ngày 7/6/2005 Chính phủ ban hành Nghị định số 74/NĐ-CP về phòng, chống rửa tiền, đây là lần đầu tiên ở nước ta có một văn bản pháp lý làm cơ sở cho việc thực thi các biện pháp nhằm góp phần bảo vệ an ninh quốc gia, trật tự an toàn xã hội, làm trong sạch nền tiền tệ, tài chính ở nước ta trước khi có những sửa đổi các điều khoản trong Luật hình sự và Luật các tổ chức tín dụng; đây cũng là bước đi cần thiết để tiến hành đàm phán gia nhập tổ chức thương mại thế giới WTO.

Theo quy định của Nghị định các định chế tài chính và các tổ chức, cá nhân khác có trách nhiệm cung cấp các thông tin giao dịch có giá trị trên 200 triệu đồng và tiền gửi tiết kiệm trên 500 triệu đồng cho Trung tâm thông tin phòng chống rửa tiền thuộc Ngân hàng Nhà nước, đây là những quy định cần thiết để nhận biết các giao dịch đáng ngờ nhằm phát hiện những đồng tiền “bẩn” do thu nhập bất hợp pháp mà có. Tuy nhiên trong điều kiện hiện nay ở nước ta có thể coi là nền kinh tế tiền mặt, mọi giao dịch với khối lượng lớn cũng được thực hiện bằng tiền mặt như: gửi tiền tiết kiệm, thanh toán giữa các cá nhân với nhau; gửi, rút tiền, giao dịch chuyển tiền, thanh toán giữa các tổ chức kể cả các khoản cho vay lớn... tại các định chế tài chính; còn các giao dịch bất động sản đều do diễn ra ở các trung tâm

trong khi Nhà nước chưa có tổ chức này, việc mua bán vàng bạc đá quý diễn ra ở thị trường tự do; cá nhân tham gia đấu thầu quyền sử dụng đất với các Ban quản lý dự án các quận, huyện... Còn các giao dịch và số tiền gửi tiết kiệm trên mức quy định trong cả nước diễn ra hàng ngày là rất lớn; vì vậy để nhận biết các giao dịch đáng ngờ quả là rất khó khăn, chứ chưa nói tới việc các tổ chức không có đăng ký chính thức, cá nhân có giao dịch với số tiền lớn (thế giới ngầm) vì lợi ích riêng không cung cấp thông tin cho Trung tâm phòng chống rửa tiền nên dễ để lọt các đối tượng nghi vấn có nguồn tiền “bẩn”. Ngoài ra các cá nhân, tổ chức muốn tránh sự giám sát của Nhà nước họ có nhiều biện pháp đối phó như chia nhỏ số tiền gửi tiết kiệm, đầu tư bất động sản ở các trung tâm môi giới nhà đất không chính thức, mua bán vàng, bạc đá quý ở thị trường tự do, mua cổ phiếu chui... mang nhiều tên khác nhau trong cùng một gia đình, dòng họ, bạn bè nên kết quả thi hành Nghị định chắc là bị hạn chế.

Để góp phần thực hiện có hiệu quả phòng chống rửa tiền theo Nghị định trên thiết nghĩ đã đến lúc Nhà nước cần có một số quy định về quản lý và sử dụng tiền mặt trong nền kinh tế vốn được thi hành từ những năm 60 đến năm 1991, cho phù hợp với giai đoạn mới, đó là:

Nghị định số 04/CP ngày 7/5/1960 của Chính phủ ban hành

về thể lệ thanh toán không dùng tiền mặt và Nghị định số 15/CP ngày 31/5/1960 về những nguyên tắc quản lý tiền mặt, các Nghị định này được vận hành trong nền kinh tế kế hoạch hóa tập trung đã góp phần đáng kể trong công tác điều hòa lưu thông tiền tệ, tăng khối lượng thanh toán không dùng tiền mặt trên 80% trong tổng phương tiện thanh toán và đặc biệt là tăng cường sự kiểm soát của nhà nước trước hết là lĩnh vực thuế; sau khi nước ta chuyển đổi sang nền kinh tế thị trường các quy định về quản lý tiền mặt đã không được coi trọng, thay vào đó Chính phủ lần lượt ban hành các Nghị định 91/CP ngày 25/11/1993 về tổ chức thanh toán không dùng tiền mặt thay cho Nghị định 04/CP; tiếp theo là Nghị định số 64/CP ngày 20/9/2001 về hoạt động thanh toán qua các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán thay cho Nghị định số 91/CP; các Nghị định trên đều không đề cập đến những quy định về quản lý và sử dụng tiền mặt nền trong suốt thời gian dài gần 20 năm nay đã tạo thành thói quen trong mọi giao dịch chủ yếu bằng tiền mặt giữa các tổ chức với nhau, giữa các tổ chức với cá nhân và giữa cá nhân với nhau dù khối lượng giao dịch lớn. Qua đó có thể thấy tình trạng tiền mặt đang được lưu hành, giao dịch trên thị trường một cách tự do, tràn lan, thoải mái như hiện nay thì việc kiểm soát, giám sát của các tổ chức có thẩm quyền rất khó khăn

trong việc phát hiện các khoản thu nhập bằng tiền mặt có được từ hoạt động bất hợp pháp như đầu cơ, buôn lậu, tham nhũng, hối lộ, trốn thuế, rửa tiền... nên không chỉ hạn chế tính hiệu quả của việc phòng, chống rửa tiền theo Nghị định của Chính phủ mà là nỗi bức xúc của một số Đại biểu Quốc hội trong khi thảo luận về Luật phòng, chống tham nhũng trong kỳ họp lần thứ 7 khoá XI vừa qua.

Vì vậy, đã đến lúc Nhà nước cần có những quy định về quản lý và sử dụng tiền mặt và thanh toán không dùng tiền mặt phù hợp với quá trình chuyển đổi theo nền kinh tế thị trường, tạo khung pháp lý trong các giao dịch bằng tiền mặt giữa các tổ chức với nhau và giữa tổ chức với cá nhân, đồng thời tạo thành thói quen, nếp sinh hoạt văn minh như: phổ cập việc mở tài khoản của các tổ chức và cá nhân tại ngân hàng; thanh toán qua tài khoản, sử dụng các thẻ thức thanh toán không dùng tiền mặt như séc, thẻ, ủy nhiệm chi, chuyển tiền, thư tín dụng... thay dần giao dịch tiền mặt như hiện nay; nhờ việc phân lớn các khoản giao dịch thông qua tài khoản nên khi cần các tổ chức có trách nhiệm có thể phát hiện đường đi, nơi đến của các giao dịch nghi vấn trên tài khoản đó; điều này ở các nước kinh tế phát triển đã thực hiện từ lâu nhờ cơ sở pháp lý và hạ tầng công nghệ thông tin phát triển; hiện nay ở nước ta sau khi Ngân hàng Nhà nước hoàn thành việc tổ chức mạng thanh toán điện tử liên ngân hàng và các ngân hàng thương mại cũng đã có hệ thống thanh toán liên ngân hàng của mình theo dự án hiện đại hoá ngân hàng

và hệ thống thanh toán giai đoạn I do WB tài trợ, nhờ vậy thời gian hoàn thành các khoản giao dịch giữa các địa phương và giữa các ngân hàng được rút ngắn một cách đáng kể đã và đang là điều kiện chín muồi cho việc ban hành các quy định về quản lý và sử dụng tiền mặt trong nền kinh tế, là một trong những giải pháp có hiệu quả để góp phần thực hiện có hiệu quả phòng, chống rửa tiền.

Để thực hiện mục tiêu quản lý và sử dụng tiền mặt, thiết nghĩ cần có một số giải pháp sau:

Một là: Đề nghị Chính phủ ban hành Nghị định mới về quản lý và sử dụng tiền mặt song song với Nghị định số 64/2001/NĐ-CP hoặc sửa đổi, bổ sung Nghị định này trong đó có những quy định về quản lý và sử dụng tiền mặt với số quy định như:

- ◆ Mức tiền tối đa cho một khoản thanh toán bằng tiền mặt giữa tổ chức với cá nhân, cho một khoản thanh toán giữa các tổ chức với nhau, trên mức đó được thanh toán không dùng tiền mặt. Một số giao dịch thanh toán như tiền điện, nước, điện thoại, nộp thuế... thực hiện bằng thẻ thức thanh toán không dùng tiền mặt.

- ◆ Quy định việc mở, sử dụng tài khoản của các tổ chức là bắt buộc còn đối với cá nhân trước hết là cán bộ, công nhân viên đang làm việc trong các cơ quan nhà nước, quân đội, tổ chức chính trị- xã hội, các doanh nghiệp có thu nhập bình quân hàng tháng từ 2 triệu đồng đều phải mở tài khoản; khuyến khích cá nhân làm việc trong các doanh nghiệp tư nhân, doanh nghiệp vừa và nhỏ, các HTX...

mở tài khoản cá nhân tại ngân hàng, mọi khoản thu nhập từ tiền lương, tiền thưởng... đều được chuyển vào tài khoản; mỗi cá nhân mở tài khoản được cấp thẻ ATM để rút tiền hoặc trả tiền điện, điện thoại.

- ◆ Các tổ chức có thu tiền mặt hàng ngày phải nộp hết vào tài khoản trừ các khoản cần thiết để chi tiêu cho đơn vị.

- ◆ Có các quy định về phạt hành chính đối với các tổ chức vi phạm quy định về quản lý và sử dụng tiền mặt.

- ◆ Thủ trưởng các cơ quan, tổ chức chịu trách nhiệm trước Nhà nước về việc chấp hành quy định về sử dụng tiền mặt; các tổ chức như thanh tra, cơ quan thuế, kiểm toán trong quá trình kiểm tra nếu phát hiện lập biên bản vi phạm hành chính.

Hai là: các tổ chức tín dụng và phi ngân hàng cần có chính sách khuyến khích tổ chức và cá nhân mở tài khoản bằng việc áp dụng lãi suất tiền gửi phù hợp, cung cấp các dịch vụ thanh toán như thẻ ATM giá rẻ, mở rộng liên kết thanh toán thẻ giữa các ngân hàng; tổ chức thanh toán trong và ngoài hệ thống được kịp thời và có mức phí hợp lý, mở rộng các thẻ thức thanh toán nhằm khuyến khích thanh toán không dùng tiền mặt qua ngân hàng.

Tăng cường công tác quản lý và sử dụng tiền mặt là một trong những giải pháp quan trọng, mong rằng những ý kiến trên sẽ góp phần thực hiện có hiệu quả việc phòng, chống rửa tiền theo Nghị định của Chính phủ và Luật phòng, chống tham nhũng sẽ được Quốc hội thông qua nay mai ■